

ASPECTE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA REZIDENTULUI ȚINUTULUI MUREȘ, GENERALUL DĂNILĂ PAPP (1867 – 1950)

La 9 februarie 1938 sistemul democrației parlamentare primea o grea lovitură prin demiterea guvernului Goga și instalarea unui nou guvern condus de patriarhul Miron Cristea¹. Introducerea stării de asediu la 11 februarie 1938², adoptarea unei noi constituții³, desființarea partidelor politice⁴ și alte măsuri sunt actele care au consacrat noul regim instaurat de regele Carol al II-lea.

Foarte importantă sub aspectul amplorii și consecințelor ce rezultau din punerea sa în aplicare a fost legea administrativă din 13 august 1938⁵. Prin această lege s-a realizat o nouă împărțire a teritoriului țării și s-au fixat atribuțiile organelor administrative.

Ținutul, ca unitate teritorial-administrativă, a constituit un element de noutate pe care legea din august l-a lansat în arena vieții sociale și politice românești. Noua împărțire teritorială a țării, despre care Armand Călinescu mărturisea că „a fost bine primită”⁶ a determinat înființarea a zece ținuturi: Bucegi, Olt, Timiș, Mureș, Someș, Suceava, Prut, Nistru, Marea, Dunărea de Jos⁷.

Fiecare ținut avea în componență un anumit număr de județe, și din acest punct de vedere cele mai întinse ținuturi au fost: Bucegi, Dunărea de Jos și Mureș. În ce privește ținutul Mureș, rezidența fusese stabilită la Alba Iulia și era alcătuită din 9 județe: Alba, Mureș, Făgăraș, Târnava Mare, Sibiu, Ciuc, Odorhei, Turda⁸. În fruntea unui ținut era numit, de către rege, un rezident, un fel de „guvernator” care avea o largă autoritate în ținutul pe care îl conducea.

Alegerea celor care urmau a fi investiți ca rezidenți în fruntea ținuturilor nu se făcea după anumite reguli stabilite de vreo lege, ci așa cum dorea regele. Astfel, dacă unii ocupanți ai acestei funcții erau de bună credință și conștienți de ridicolul situației încercând de multe ori să atenueze rigorilor legilor carliste, au existat și cazuri în care interesele personale și servilismul au mers mână-n mână cu opera așa-zis „mesianică” a regelui Carol al II-lea.

O personalitate a epocii care a încercat să depășească oarecum șabloanele impuse de autoritarismul lui Carol al II-lea a fost generalul Dănilă Papp⁹. O revistă

¹ Armand Călinescu, *Însemnări politice*, București, 1990.

² *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 34 din 11 februarie 1938, p.802.

³ *Ibidem*, nr.42 din 20 februarie 1938, p.954.

⁴ *Ibidem*, nr.74 din 31 martie 1938, p.1641.

⁵ *Ibidem*, nr.187 din 14 august 1938, p.3772-3833.

⁶ Armand Călinescu, *op.cit.*, p.394.

⁷ *Îndrumător în Arhivele Statului, jud. Alba*, București, 1978, p.18.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Cristina Manea, *Aspecte privind înființarea și activitatea desfășurată de Garda Națională a Frontului Renașterii Naționale în Ținutul Mureș*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studențești, Arheologie-Istorie*, 2, 1996, 263-268.

a vremii îl caracteriza foarte sugestiv: „Acest nume întruchipează dincoace de munți demnitatea românească, curajul și datoria îndeplinită fără nici o șovăire. Viața acestui bărbat al Transilvaniei este o carte cu pagini pline de fapte pilduitoare pentru generația de tineri”¹⁰.

S-a născut în 1868 în comuna Aciuva, jud. Zarand. Școala primară a urmat-o la Baia de Criș, iar școala medie a absolvit-o în 1887. În tot timpul școlii a fost un foarte bun elev, anunțându-și de pe atunci calitățile sale excepționale. Din 1887 până în 1890 a urmat cursurile Academiei Militare din Viena. În 1894 a fost numit profesor la Școala Militară din Sibiu, iar din 1899 a devenit din nou student la Școala Superioară de Geniu din Viena. În 1906 a fost repartizat în Statul Major al Geniului și numit șef al Direcției de Geniu din Comorod, iar în 1910 mutat la Trento. Tot la Trento se afla și în momentul declanșării primului război mondial. În 1918 a devenit membru în Consiliul Dirigent și, datorită meritelor sale militare deosebite, a fost avansat la gradul de general și șef al Statului Major condus de generalul Ion Boeriu¹¹. În 1930 a fost trecut în rezervă, documentele de arhivă investigate redând pentru perioada următoare și unele preocupări culturale ale generalului Dănilă Papp.

Anul 1938 a marcat începutul derulării unei noi etape în viața și activitatea sa, asupra căreia ne propunem să insistăm în studiul de față. Noua structură administrativă a teritoriului țării a dus la numirea lui Dănilă Papp în funcția de rezident al ținutului Mureș. Investirea a avut loc la 18 august 1938, în prezența patriarhului României, Miron Cristea, și a ministrului de interne Armand Călinescu. Secretar general al ținutului a fost numit dr. Petru Roșca¹².

Imediat după preluarea prerogativelor funcției sale, rezidentul Dănilă Papp a dispus organizarea aparatului administrativ al ținutului, aparat ce a avut o funcționare greoaie, generată de o birocrație exagerată și demersuri anevoioase pentru rezolvarea oricărei probleme.

Pentru funcționarea aparatului administrativ era necesar un personal care să se încadreze în noile condiții impuse de regim. În acest sens, la Alba Iulia, Dănilă Papp a organizat cursuri de administrație pentru perfecționarea viitorilor funcționari rezidențiali.

Pentru a da și mai multă consistență regimului său, Carol impune, spre sfârșitul anului 1938, o serie de reforme și mai radicale menite să elimine contradicțiile generate de coexistența instituțiilor vechi cu cele noi. În ciuda aparențelor unei „opere regale” solidă și „binefăcătoare” românilor, improvizația și birocrăția stufoasă se observă tot mai clar, nu numai prin înlocuirea formală a vechilor instituții ci și prin crearea altora noi. Astfel, printr-un decret lege, la 12 octombrie 1938 au fost înființate breslele, care înlocuiau sindicatele. În acest context, rezidentul Dănilă Papp a soluționat numeroase cereri de constituire a unor

¹⁰ *Îndrumări și fapte străjerești în ținutul Mureș*, Cluj, anul I, nr. I, 1939, p.34-35.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Arhivele Naționale, Direcția Județeană Alba Iulia, fond *Rezidența Regală a ținutului Mureș*, Serviciul Administrației Generale de Stat, dos. Nr.1/1938. (În continuare se va cita: *Rezidența Regală*, S.A.G.S.; S.C.; S.A.L.S.)

bresle și asociații profesionale la Sibiu, Făgăraș, Tg. Mureș, Mediaș¹³. În concordanță cu caracterul autoritar al regimului care urmărea să-și impună controlul asupra întregii societăți și să creeze impresia de normalitate, activitatea acestor bresle era controlată strict de autoritățile administrative și era adusă la cunoștința rezidentului.

Același caracter improvizat se observă și în noul sistem de decorare cu ordine și medalii introdus de regele Carol al II-lea. Ca urmare, rezidentul Dănilă Papp a trebuit să se supună regulilor și, în cadrul unor fastuoase și artificiale ceremonii, a medaliat cu „Răsplata Muncii” pe funcționarii administrației ținutului, pe membrii breslelor și a diferitelor asociații profesionale¹⁴.

În preocuparea sa de natură corporatistă, de a înregimenta diversele categorii profesionale și de vârstă în organizații controlate de regim, s-a încadrat și înființarea „Străjii Țării”, printr-un Decret-lege la 15 decembrie 1938. În rândurile acestei organizații intrau tineri cu vârsta cuprinsă între 7 și 21 de ani. Comandantul suprem al străjerilor era regele. În ținutul Mureș, rezidentul regal Dănilă Papp a urmărit cu atenție activitatea acestui organism și, în mod consecvent, a soluționat favorabil diferitele cereri ale comandamentului străjeresc din localitățile ținutului privind obținerea de localuri și fonduri bănești necesare acțiunilor specifice¹⁵. Tot la 15 decembrie 1938, Carol al II-lea a dat publicității Decretul-lege pentru înființarea Frontului Renașterii Naționale(F.R.N.)¹⁶.

Acest partid unic trebuia să „înghită” întreaga populație și, dacă ar fi să dăm crezare relațiilor din documentele de arhivă, în unele localități și județe din ținutul Mureș s-a reușit înscrierea cetățenilor în F.R.N. în proporție de 90%¹⁷. Membrii F.R.N. erau obligați să respecte și să execute tot felul de obligații precum: purtarea uniformelor, a insinelor, practicarea salutului ferenist și multe altele¹⁸. Desigur că nu întotdeauna aceste obligații și regulamentul erau respectate. De aceea, în repetate rânduri, autoritățile de la București au interveni pe lângă rezidenți pentru a impune respectarea cu rigoare a acestora¹⁹.

La începutul anului 1939 a fost publicat „Regulamentul de organizare și funcționare a Frontului Renașterii Naționale”. Articolul 32 al Regulamentului prevedea înființarea Gărzilor Naționale, ca formațiuni auxiliare ale F.R.N., acestea urmând să funcționeze pe baza unui regulament special.

La scurt timp după publicarea Regulamentului, rezidentul Dănilă Papp a dispus instalarea Comandamentului Gărzii Naționale în plasa Alba Iulia, funcția de comandant fiind încredințată colonelului în rezervă Victor Domșa²⁰.

¹³ *Rezidența Regală*, S.A.G.S., dos nr. 1-4; 32; 56; 70/1938; S.C., dos. Nr.2-5; 38/1938; dos 50; 66; 98; 106/1939.

¹⁴ *Ibidem*, S.C. dos. Nr.137/1938; 220; 331/1939. *Ibidem*, S.A.L.S., dos. nr. 404/1938.

¹⁵ *Ibidem*, S.A.L.S., dos. nr. 404/1938.

¹⁶ Ioan Scurtu, Gh. Z. Ionescu, Eufrosina Popescu, Doina Smârcea, *Istoria României între anii 1918-1944. Culegere de documente*, București, 1982, p.344-345.

¹⁷ *Fond Rezidența Regală*, S.C., dos. nr. 9, 339/1939.

¹⁸ *Ibidem*, dos. nr.9/1939.

¹⁹ *Ibidem*, fila 82.

²⁰ *Monitorul Oficial*, nr.95 din 25 aprilie 1939, p.2582.

Anul următor, 1940, a fost unul nefast pentru România și regimul carlist. Încercând să atenueze consecințele politice ale regimului său, dar și pentru a reorienta politica României, la 22 iulie 1940 Carol a decis transformarea F.R.N. în Partidul Națiunii. Cu această ocazie, la Alba Iulia, în Catedrala Încoronării, din ordinul autorităților centrale, rezidentul Dănilă Papp a dispus oficierea unui Te Deum la care au participat toate oficialitățile din ținut²¹.

Organizarea unor astfel de acțiuni festive într-un moment în care preocupările trebuiau să fie altele, reflectă încă o dată politica iresponsabilă pe care Carol al II-lea și cei apropiați lui o susțineau prin tot felul de decrete-legi, defilări și parade militare, în locul unor acțiuni ferme și de conștientizare a situației foarte dificile, în care se afla România atunci.

Dănilă Papp, membru de onoare al pleiadei generalilor, susținător al vieții culturale românești, a fost preocupat, în mod constant de studiul științific în diferite domenii. În acest context, este notabilă apartenența sa în cadrul unor prestigioase societăți de cultură ale vremii: Astra²², Societatea Regală Română de Geografie²³. De asemenea, a sprijinit înființarea unor școli de meserii în județul Alba, a școlii de planoare de la Sibiu, apariția unor reviste la Făgăraș. În același context, a depus eforturi deosebite pentru organizarea Muzeului Regional din Alba Iulia, fiind numit de către directorul muzeului, Ion Berciu, președinte de onoare al instituției, la 24 mai 1941²⁴.

Activitatea sa remarcabilă în cadrul armatei poartă amprenta experienței dobândite teoretic în anii studenției la Academia Militară din Viena, dar și practic, pe front, în timpul primului război mondial. În acest sens, medaliile și ordinele militare cu care a fost decorat reprezintă încununarea carierei sale militare: Coroana României, Ordinul Telegrafic al Ministerului de Război, medalia Victoria marelui război pentru civilizație, Ordinul Ferdinand I, Crucea Meritului Sanitar, Ordinul Serviciului Credincios²⁵, Ordinul de Malta²⁶.

Evenimentele politice internaționale au generat noi schimbări în evoluția regimului politic din România. Pierderile teritoriale suferite de țara noastră în vara anului 1940 și manifestările de protest ale populației au dus la abdicarea lui Carol al II-lea și implicit la dizolvarea legilor și tuturor organismelor politice create de el.

Ca urmare, odată cu desființarea ținutului, Dănilă Papp a fost eliberat din funcția de rezident regal; în anul următor a fost numit de către conducătorul statului, Ion Antonescu, ministru plenipotențiar pe lângă Vatican, până la 23 august 1944 când a fost rechemat în țară²⁷.

După evenimentele din august 1944 viața sa a urmat un destin nefericit, fiind trecut de către comuniști în rândul „dușmanilor poporului” și privat de o serie

²¹ *Rezidența Regală*, S.A.G.S., dos. nr.255/1940.

²² Arhivele Naționale Direcția Județeană Hunedoara, fond *Frontul Renașterii Naționale, Documente*, 6383-6443, fila 64 (În continuare se va cita: Fond *F.R.N.*, Deva); Valer Moga, *Adunările generale ale „Astrei” în perioada 1918-1939*, în *Apulum*, XXXIII, 1996, p.189.

²³ Fond *F.R.N.*, Deva, fila 64.

²⁴ *Ibidem*, filele 65-68; 70-73.

²⁵ *Ibidem*, filele 90-91.

²⁶ *Ibidem*, fila 93.

²⁷ *Ibidem*, fila 89.

de drepturi. Astfel, a fost șters din registrele de pensionari pentru că „a contribuit la menținerea și sprijinirea regimului fascist dictatorial în țară”²⁸.

În urma declarațiilor unor dintre prietenii și foștii săi colaboratori – dintre aceștia amintim pe Onisifor Ghibu, Caius Brediceanu, generali de armată – care invocau onestitatea generalului Papp, autoritățile comuniste au revocat decizia de anulare a pensiei. Cu toate acestea, rămânea în vigoare măsura de limitare a unor drepturi de care ar fi putut să beneficieze ca ofițer pensionar²⁹.

Generalul Dănilă Papp a murit la 82 de ani, fiind înmormântat la Sibiu. Activitatea sa în slujba țării dovedește faptul că a știut să se adapteze și să depășească vitregiile vremurilor, servind cu un remarcabil simț al datoriei țara și pe cei trei regi care s-au succedat la cârma ei.

CRISTINA RIȘCUȚĂ

**DES ASPECTES DE LA VIE ET D'ACTIVITÉ DU RÉSIDENT
DE LA CONTRÉE DE MUREȘ, LE GENERAL DĂNILĂ PAPP (1867 – 1950)**

(RÉSUMÉ)

La loi administrative en vigueur au commencement avec le 13 août 1938, a conduit a une nouvelle partage de territoire de la Roumanie, imposant la contrée qu'elle a représenté, comme l'unité territoriale-administrative, un élément de nouveauté. En conséquence, le pays a été divisé en 10 contrées : Bucegi, Olt, Timiș, Mureș, Someș, Suceava, Prut, Nistru, Marea, Dunărea de Jos.

Dans l'esprit de cette loi le général Dănilă Papp a été nommé le résident de la contrée Mureș qui était l'un des plus vastes territoires du pays à côté de: Bucegi et Dunărea de Jos.

L'étude est fondée sur les documents d'archives qui rendent très bien la situation des années d'entre deux guerres et implicitement les instants importants de la vie et de l'activité du général Dănilă Papp.

Dănilă Papp a été membre d'honneur de la pléiade de généraux, mais aussi un souteneur acharné de la vie culturelle roumaine.

En sa qualité de résident, le général Dănilă Papp a répondu avec promptitude aux sollicitations du roi, mais il a cherché chaque fois à dépasser les limites imposées par les lois carlistes.

²⁸ *Ibidem*, fila 95.

²⁹ *Ibidem*, filele 96-98.